

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-044
назди Академияи идоракунии давлатии
назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,
734033, шаҳри Душанбе, кӯчаи Саид Носир
33

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Давлатзода Фаридҷон Мирзоалӣ дар мавзӯи «Вазъи маъмури-ҳуқуқии мақомоти прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон: назария, қонунгузорӣ ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.14 – Ҳуқуқи маъмури; ҳуқуқи муҳофизати маъмури (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Тадқиқоти диссертатсионии Давлатзода Фаридҷон Мирзоалӣ дар мавзӯи «Вазъи маъмури-ҳуқуқии мақомоти прокуратураи ҷумҳурии Тоҷикистон: назария, қонунгузорӣ ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ пешниҳод шудааст, ба шиносномаи ихтисоси 12.00.14 - Ҳуқуқи маъмури; муҳофизати маъмури, ки ба илмҳои ҳуқуқшиносӣ мансуб буда, аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 апрели соли 2022, №128/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқат менамояд.

Мубрами мавзӯи диссертатсия. Баъди касб кардани истиклолияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дигаргуниҳои куллӣ дар соҳаҳои иқтисодӣ-иқтисодӣ, маъмурию ҳуқуқӣ, раванди бунёди давлатдорӣ миллӣ, инкишоф ва таҳкими қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ ба миён омад, ки қисми ин таҳаввулотҳо дар чорчӯбаи барномаҳои ислоҳоти давлатию ҳуқуқӣ дар кишвар сурат гирифта, фарогири тамоми сохторҳои давлатӣ, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, аз ҷумла мақомоти прокуратураи ватанӣ мебошанд.

Ислоҳотҳои номбурдаи ҳуқуқию давлатӣ дар назди мақомоти прокуратура вазифаи таъмин намудани волоияти қонун, ягонагӣ ва

таҳкими қонуният, ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд, инчунин ҳимояи манфиатҳои ҷамъият ва давлатро гузоштааст.

Прокуратура ҳамчун мақомоти давлатӣ дорои вазъи ҳуқуқии конституционӣ мебошад, ки ин ҳолат дар боби 9 Конститутсия мустақам карда шудааст. Вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии прокуратура қисми таркибии вазъи умумиҳуқуқии он мебошад. Вижагии ин ҳолат аз он иборат аст, ки прокуратура дорои аломатҳои мақомоти ҳокимияти давлатӣ буда, боз чунин ваколатҳои соҳиб аст, ки дар заминаи онҳо тафовути он аз дигар мақомоти ҳокимияти давлатӣ зоҳир мегардад.

Мубрамият ва зарурияти пажуҳиши мавзуи мазкур ба он вобаста аст, ки рушди вазъи ҳуқуқии мақомоти прокуратура дар марҳилаи ҳозираи инкишофи давлатдорӣ миллӣ, пеш аз ҳама, ба таҷрибаи пешқадами ватанию хориҷӣ аз ҷиҳати илмӣ асоснок, тақмили низом, сохтор, ваколат, нуруи кадрӣ он, ниёз дорад. Ҳал намудани ин вазифаҳо анҷом додани таҳлили амиқи илмӣ фаъолияти прокурорӣ ҳамчун восита (дастгоҳи махсуси) давлати демократӣ дар шароити нави сиёсӣ ва иҷтимоию иқтисодӣ, ба таври назаррас баланд бардоштани мақоми маъмурӣ-ҳуқуқии он ба ҳайси намуди махсуси фаъолияти давлатию ҳокимиятӣ иқдоми басо муҳимму саривақтӣ маҳсуб меёбад. Зиеда аз он, таҳқиқоти мазкур, дар ҳолате, ки таҳлили вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура дар илми ҳуқуқи маъмурии ватанӣ то кунун пажуҳиш нагардидааст, заминаи муҳимм барои ошкор намудани мушкилот ва таҳияи ғояҳои илмӣ вобаста ба мақоми ҳуқуқии прокуратура мебошад.

Арзандаи таҳсин аст, ки дар диссертатсияи тақризшаванда ба масъалаҳои рӯзмараи фаъолияти касбии мақомоти прокуратура, аз ҷумла, идоракунӣ дар низоми он, ки барои илми ҳуқуқи маъмурии ватанӣ муҳиму мубрам ба шумор мераванд, таваҷҷуҳ дода шуда, дар заминаи таҳлили қонунгузорӣ ва таҷрибаи корӣ ҳулосаҳои илмӣ ва пешниҳодҳои амалӣ баён шудаанд.

Диссертатсияи Давлатзода Ф.М. аз фехристи ихтисорот, муқаддима,

се боб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои тадқиқот, рӯйхати адабиёт ва интишорот аз рӯйи мавзӯ иборат мебошад.

Дар муқаддима мубрамаи ва аҳаммияти мавзуи таҳқиқот асоснок карда шуда, дараҷаи таҳқиқи илмии он, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва мавзуҳои илмӣ, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, объект ва мавзуи таҳқиқот, марҳила, макон ва давраи он, асосҳои назариявӣ, методологияи ва амалии таҳқиқот муайян карда шуда, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, саҳми шахсии докталаб ва сохтори диссертатсия пешбинӣ шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия – **«Асосҳои назариявӣ – ҳуқуқии вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура»** масъалаҳои дорои хусусияти назариявӣ-ҳуқуқии доштаи вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура, аз ҷумла фаҳмиши илмӣ ва ҳуқуқии вазъи «умумии ҳуқуқӣ» ва вазъи «маъмурӣ ҳуқуқӣ» таҳлил карда шудааст. Ақидаҳои олимони соҳаи ҳуқуқи маъмуриро ҷонибдорӣ намуда диссертант се аломати сохтори вожаи «вазъи ҳуқуқи»-ро пешниҳод намудааст, ки аз *«мустақилияти ташкилӣ»*, *«вазифаҳои функционалӣ»* ва *қобилияти «ҳуқуқдорӣ»* – доштани ваколатҳои бо санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ тасдиқшуда, ки ба салоҳияти ягон мақомоти дигар мансуб нестанд, пешниҳод намудааст. (саҳ. 21). Дар ин асно, муаллиф қайд менамояд, ки қобилияти амалкунии мақомоти прокуратура, ҳамчун қисми таркибии вазъи ҳуқуқии он бо назардошти ҳуқуқи уҳдадорихои дохилинизомӣ ва берун аз он муайян карда мешавад. Ваколати дохилӣ, асосан ҷанбаи роҳбарӣ, яъне идоракунии низомро дошта, ваколати берунӣ амалисозии ваколатҳои вазифавии ҷанбаи идоракунии ташкилию маъмуриро дар назар дорад. Ҳуқуқи уҳдадорихои беруна ба амалӣ намудани салоҳияти функционалӣ, касбӣ вобаста мебошад, онҳо низ бештар бо муносибатҳои ҳуқуқии ташкилию идорӣ ҷанбаи маъмурӣ-ҳатмӣ дошта, амалӣ карда мешаванд. (саҳ 22)

Вобаста ба ин хулоса карда мешавад, ки вазъи маъмурӣ ҳуқуқии мақомоти прокуратураи ҚТ, аз унсурҳои зерин иборат аст: а) доштани салоҳияти худӣ; б) аз номи давлат амал намудан; в) қобилияти ҳуқуқдорӣ

аз лаҳзаи таъсис; г) чанбаи ҳуқуқистифодабарӣ доштан; д) дар асоси принсипи корпоративӣ ташкил намудани фаъолият; е) воҳиди ташкилии дастгоҳи давлатӣ мебошад; ё) дар раванди татбиқи салоҳияти худ санадҳои меъёрӣ қабул менамояд». Ин аломатҳо имконият медиҳанд, ки прокуратура дар низоми мақомоти давлатӣ ҷойгоҳ ва хусусиятҳои фарқкунанда дошта бошад. (саҳ. 23)

Муаллиф қайд менамояд, ки вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура бо вижагиҳои ҳолати ҳуқуқии он ҳамчун субъекти ҳуқуқи маъмурӣ тавсиф гардида, аз дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, мақомоти ҳокимияти давлатӣ бо хусусиятҳои худ фарқ менамояд. Ба ғайр аз он, вижагиҳои зикргардида дар табиати хоси ҳуқуқу уҳдадорихо, тартиби ба вазифа таъйин, аз вазифа озод намудан ва қатъ гардидани фаъолияти прокурорҳо ифода меёбанд. (саҳ 27)

Дар натиҷаи таҳқиқот, диссертант ба хулоса омадааст, ки: 1) Вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура қисми таркибии вазъи ҳуқуқии умумии он буда, дар Конститутсияи ҚТ, Қонуни конституционӣ «Дар бораи мақомоти прокуратураи ҚТ» ва дигар санадҳои ҳуқуқӣ мустаҳкам карда шудааст. Асосҳои ҳуқуқии онро ба ғайр аз қонунгузориҳои зикргардида, фармонҳои Прокурори генералӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии фаъолияти мақомоти прокуратура муайян менамоянд. 2) Қисми таркибии вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура аз ҷузъҳои «роҳбарӣ», «ташкил» ва «идоракунӣ» иборат мебошад, ки тартиби маъмурӣ-ҳуқуқии таъсис ва бо кадом воситаҳои ҳуқуқӣ идорашавиро ифода менамояд. 3) Вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии прокуратура вижагиҳоеро дар бар мегирад, ки тавассути онҳо прокуратура имкони ворид шудан ба муносибатҳои маъмурӣ-ҳуқуқӣ, дар доираи ҳуқуқҳои субъективии худ иштирокчии ин муносибатҳо буданро муайян менамояд.

Ҳамин тариқ, муаллиф хулосаи илман асоснок кардашударо пешниҳод менамояд, ки тибқи он: а) мақоми конституционӣ-ҳуқуқии прокуратураи ҚТ дар боби алоҳидаи Конститутсияи ҚТ (боби 9) мустаҳкам карда шудааст; б) дар ҚТ мақоми умумӣ-ҳуқуқии

прокуратура ро Қонуни конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақомоти прокуратураи ҶТ» танзим менамояд, ки вазъи маъмурӣ-ҳуқуқӣ аз он бармеояд; в) ҷанбаи таъсисдиҳии мақомоти прокуратура ва ҳисоботдиҳанда будани он ба таври конституционӣ мустақкам карда шудааст; г) вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура дар аломатҳои зикршуда ифода ёфта, ҳамчун воситаи асосии амалӣ намудани онҳо хизмат менамояд. (сах. 41)

Дар боби дуюми диссертатсия – **«Ҷанбаҳои маъмурӣ-ҳуқуқии мазмуни фаъолияти мақомоти прокуратураи ҶТ»** пажӯҳиши масъалаи ҷанбаҳои маъмурӣ-ҳуқуқии мазмуни фаъолияти мақомоти прокуратураи ҶТ-ро фаро мегирад, аз чор зербоб иборат буда масъалаҳои: «Муносибатҳои ҳуқуқии мартабавӣ (субординатсионӣ) – итоат ва иҷро дар низоми мақомоти прокуратураи ҶТ»; «Таносуби фаъолияти функционалӣ ва идоракунии мақомоти прокуратураи ҶТ»; «Хизмати давлатӣ дар низоми мақомоти прокуратураи ҶТ: ҳолат ва дурнамои рушди он» ва «Санадҳои ташкилӣ-ҳуқуқӣ ва идоракунии мақомоти прокуратураи ҶТ» мабдаи пажӯҳиш қарор дода шудааст. Аз ҷумла, қайд карда шудааст, ки дар заминаи таҳлили муносибатҳои ҳуқуқии мартабавӣ муайян карда шудааст, ки бо вучуди ҷой доштани муносибатҳои уфуқӣ ва ғайримуқаррарӣ (реординатсионӣ), муносибатҳои мартабавӣ (субординатсионӣ) муҳимияти хоса дошта, асоси муносибатҳои дохилинизомиро дар мақомоти прокуратура ташкил медиҳад, ки тасдиқи ин дар Конституцсияи ҶТ ва Қонуни конституцсионии ҶТ «Дар бораи мақомоти прокуратураи ҶТ» инъикос гардидаанд. Чунончи, Прокурори генералӣ сарвари болоии мақомот буда, ба тамоми низоми мақомот роҳбарӣ ва онро идора менамояд, санадҳои ҳуқуқиро дар намуди фармон, амр, дастур, низомнома ва дастурамалҳо қабул менамояд, ки иҷрои онҳо аз тарафи ҳамаи кормандони мақомоти прокуратураи ҶТ ҳатмӣ мебошад. (сах. 87)

Дар натиҷаи омӯзиш ва таҳқиқи санадҳои ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти прокуратура муайян карда шудааст, ки дар онҳо дар бораи

роҳбарӣ ҳамчун шакли ташкил ва идоракунии фаъолият гузориши бештар мавҷуд аст. Аммо, роҳбарӣ дар ин санадҳо ҳамчун объекти идоракунӣ ифода нашудааст. Роҳбарӣ ҳамчун фаъолияти ташкилии маъмур-роҳбар, масалан дар прокуратураи ноҳия, ҳам дар дохил ва ҳам берун аз идора нақши муҳим ва асосиро дорад. Масъалаи асосии роҳбарӣ дар ин маврид таъмин намудани алоқамандӣ ва мувофиқати фаъолияти ташкилӣ-идорӣ бо амалигардонии вазифаҳои функционалӣ мебошад. (саҳ. 107)

Баррасии масоили мувофиқати фаъолияти функционалӣ ва идоракунии мақомоти прокуратура ба муаллиф имконият додааст, ки ба ташкили идора дар мақомоти прокуратура аз нигоҳи нав, ҳамчун маҷмуи бо ҳам алоқаманди амалҳо, аз ҷумла амалҳои маъмурӣ-ҳуқуқии идорӣ баҳо дода онро иборат аз фаъолгардонии кори низоми прокуратура барои расидан ба мақсадҳои фаъолияти ниҳод ва иҷро намудани вазифаҳои он равона карда шуда арзёбӣ намояд. (саҳ 115)

Масоили хизмати давлатиро дар мақомоти прокуратура таҳқиқ намуда муаллиф қайд менамояд, ки воситаи муҳими интиҳоб ва ҷо ба ҷо гузории кадрҳо дар мақомоти прокуратура ин аттестатсия мебошад. Бинобар он, пешниҳод карда шудааст, ки ба Қонуни конституционии прокуратура мафҳуми аттестатсия дар мазмуни зайл илова карда шавад: Аттестатсия – ин расмиёти маъмурии танзимкунандаи назорат ва баҳодихӣ ба сифатҳои кордонӣ, шахсӣ, ахлоқӣ ва натиҷаи хизмати корманди мақомоти прокуратура буда, барои муайян намудани сатҳи омодагии касбӣ, мувофиқати хизматчии прокуратура ба мансаби ишғолнамуда, додани рутбаи вазифавӣ, ҳавасмандгардонӣ, баланд бардоштани самаранокии идории низоми мақомоти прокуратураи ҶТ ташкил ва гузаронида мешавад. Пешниҳоди муаллиф марбут ба таҳия ва қабул намудани Консепсияи сиёсати кадрӣ дар мақомоти прокуратура ҷолиби диққат мебошад. (саҳ.134).

Нақши санадҳои меъёрӣ – ҳуқуқӣ ва маъмурӣ – ҳуқуқии мақомоти прокуратураро қайд намуда, муаллиф консепсия ва меҳвари таҳқиқоти илмии мазкурро бо санадҳои таъсиррасонӣ (эътиной) -ии прокурори, ки

тавассути он мақомот ба муносибатҳои маъмурӣ-ҳуқуқӣ ва идоракунии давлатӣ ворид мегардад, муаррифӣ менамояд. (саҳ 141). Таърифи санади эътиноии прокурор, чунин дода шудааст. Санади эътиноии прокурорӣ – ин ҳуҷҷати расмӣ дар шакли хаттӣ ифодаёфтаи муайян ва махсуси ҳуқуқии шахси мансабдор ва ваколатдори мақомоти прокуратура мебошад, ки тавассути он ба қонунвайронкуниҳои дар рафти санҷиши прокурорӣ ошкоргардида эътино зоҳир карда мешавад. (саҳ. 153)

Боби сеюми диссертатсия – **«Вазъи ҳуқуқии прокурор ҳамчун субъекти муурофияи маъмурӣ»** ба таҳқиқи махсусияти вазъи ҳуқуқии прокурор ҳамчун субъекти муурофияи маъмурӣ бахшида шудааст, ки аз ду зербоб иборат аст.

Омузиш ва пажӯҳиши вазъи ҳуқуқии прокурорро дар муурофияи маъмурӣ, муаллиф, ба вижагиҳои зерин иртибот медиҳад: а) дар муносибатҳои ҳуқуқии муурофиявӣ прокурор аз номи давлат баромад менамояд; б) ҳуқуқвайронкуниҳое, ки дар муносибатҳои ҳуқуқии моддӣ ба миён омадаанд, ҷанбаи ҳокимиятӣ ва итоатӣ доранд; в) аз ҷиҳати субъективӣ дар муқобили прокурор тарафи дигари муурофиявиرو мақомоти ҳокимияти давлатӣ, шахси мансабдори он ишғол намудааст. Чунин ҳолат рақобати муурофиявии ду мақомоти давлатиро инъикос менамояд, ки талаботи яке аз онҳо ба қонун мухолифат дорад. (саҳ 157)

Муаллиф қайд менамояд, ки иштироки прокурор дар муурофияи судии маъмурӣ оид ба баррасии парвандаҳои ҷанбаи оммавӣ-ҳуқуқидошта, ду шакли муурофиявиرو дорад мебошад: «а) ҳамчун ташаббускори оғоз намудани парвандаи маъмурӣ-ҳуқуқии баҳсӣ тавассути бо аризаи даъвогӣ ба суд мууроҷиат намудан; б) ворид шудан ба муурофияи қаблан оғозшуда барои додани хулоса ё таъмин намудани қонуният», инчунин прокурор дар зинаҳои кассатсионӣ ва назоратии судӣ иштирок менамояд. (саҳ.167)

Қайд карда шудааст, ки дар замони ҳозира, бинобар мавҷуд набудани қонунгузории махсусгардонидашудаи муурофиявии маъмурӣ дар ҚТ, масъалаи иштироки прокурор дар муурофияи маъмурӣ, аз ҷумла

шаклҳои иштирок, ҳадди ваколатҳо, доираи амали онҳо ва бисёр масъалаҳои дигар ҳанӯз пурра танзими қонунии ҳудро наёфтаанд. (сах. 170). Дар натиҷаи пажӯҳиш муаллиф ба хулоса омадааст, ки шаклҳои иштироки прокурор дар муҳофизати судии маъмурӣ оид ба баррасии парвандаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқи оммавӣ бармеоянд, чунин шуда метавонанд: а) ташаббускори оғоз намудани парванда ва пешбурди маъмурӣ-ҳуқуқӣ; б) иштироки ҳатмии прокурор дар муҳофизати маъмурӣ бинобар талаботи қонун; в) ҳамчун субъект, ки ба санадҳои судии марбут ба парвандаҳои маъмурии баррасинамудаи судҳо эътироз меоварад. (сах. 173-174)

Пажӯҳишгар қайд намудааст, ки дар баррасии судии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ иштирок накардани айбдоркунандаи давлатӣ вайронкунии низоми муҳофизати суди адолатнок мебошад. Аз ин лиҳоз масъалаи мазкур мавриди муҳокимаи мубрам дар мақомоти қонунгузори ватанӣ шуданаш мумкин аст. Ҳамзамон, пешниҳод карда мешавад, ки дар ҳолати аз тарафи мақомоти қонунгузори ватанӣ қабул шудани тарҳи дар боло овардаи «даъвои маъмурӣ-ҳуқуқӣ», муҳофизати ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ низ хусусияти мубоҳисавӣ пайдо менамояд ва зарурати ҷорӣ намудани ниҳоди айбдоркунии давлатӣ ба пешбурди ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ аз байн меравад. (сах. 192)

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Барои ҳуқуқи маъмурии миллӣ таҳияи диссертатсия мазкур, ки бо забони давлатӣ иншо ва пешниҳод шудааст, падидаи ҷолиб арзёбӣ мегардад, зеро ин зайл иқдомҳо ба ташаккули забони давлатии илмӣ мусоидат мекунанд.

Дар доираи тадқиқоти диссертатсионӣ масъалаҳое мавриди баррасӣ ва таҳлил қарор гирифтанд, ки таҷассумкунандаи сатҳи навгонӣ маҳсуб меёбанд: а) рисолаи мазкур нахустин таҳқиқоти монографӣ дар илми ҳуқуқи маъмурии ватанӣ мебошад, ки масъалаҳои гуногуни вобаста ба вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратура мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст; б) дар заминаи таҳқиқи масъалаи баррасишаванда ба

таҷрибаи ташкил ва фаъолияти мақомоти прокуратураи кишварҳои хориҷӣ таваҷҷуҳ зоҳир карда шуда, тавсияҳои назариявӣ ва амалӣ пешниҳод гардиданд; в) пажӯҳиши нақши прокурор дар муҳофизати маъмурӣ (истеҳсолот марбут бо парвандаҳои, ки аз муносибатҳои ҳуқуқии оммавӣ бармеоянд ва иштирок дар истеҳсолоти парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ), пешниҳодҳои илмӣ марбут ба ин падида, ба пешгӯӣ ва пешниҳоди такмили қонунгузориҳои навини ватанӣ мусоидат менамояд. Ба диссертатсия ҳамчун эҷоди илмӣ ҷолиби диққат баҳо додан мумкин аст, ки дар он ҳалли проблемаҳои муҳим ва то ҳол ба таври матлуб таҳқиқ нашудаи ҷанбаи маъмурӣ – ҳуқуқии назорати прокурорӣ ва мақоми прокурор иқдом мегардад, хулосаҳои назариявии барои рушди илми ҳуқуқи маъмурӣ ва назарияи назорати прокурорӣ, ки ба идораи давлатӣ муҳим мебошанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Тадқиқоти анҷомёфта ба таҳлили воқеъбинона ва ҳамҷонибаи пажӯҳиши муҷтамаъи назариявӣ ва амалии масъалаҳои мухталифи вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос меёбад. Эътимоднокии хулосаву тавсияҳои диссертатсия бо таърифи ба андешаҳои олимон, хулосаҳои дар илм маъмул ва пазируфташуда тавсиф ёфтани ниҳодҳо ва падидаву мафҳумҳо, омӯзиши сарчашмаҳои илмӣ, соҳавӣ, истифодаи эҷодкорона аз усулҳои умумии илмӣ ва махсуси илмӣ, инчунин таҳлили васеи қонунгузориҳои миллӣ, санадҳои сиёсии муайяншудаи мақоми ҳуқуқии прокуратураи ватанӣ, таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ, таҳқиқи вазъи муносибати ҳуқуқии мақомоти прокуратура ва умуман ҳамчун дурнамои инкишофи қонунгузориҳои миллӣ муайян мегардад.

Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқот. Тадқиқоти диссертатсионии тақризшаванда ба аҳамияти муҳимми илмию амалӣ молик аст. Натиҷаҳои он дар раванди таҳлил ва таҳқиқи минбаъдаи масъалаҳои гуногуни илмҳои ҳуқуқи умумӣ (маъмурӣ, назорати прокурорӣ, ҳуқуқи расмиёт ва муҳофизати маъмурӣ ва ғ.) истифода шуда

метавонанд. Масъалаҳое, ки муаллиф мавриди баррасӣ қарор дода, зимни онҳо андешаҳо, хулосаву пешниҳодҳои худро манзур менамояд, бешакк, ба такмили қонунгузори соҳаи ҳуқуқи маъмурӣ, муурофияи маъмурӣ ва назорати прокурорӣ мусоидат менамоянд.

Маводи диссертатсионӣ бинобар ҳислати комплексӣ метавонад барои доираи васеи пажӯишгарон ва мутахассисони соҳа ҳамчун сарчашмаи боэътимоди илмӣ хизмат намояд. Масъалаҳои алоҳидаи таҳқиқот зимни тадриси фанҳои таълимии «Ҳуқуқи конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон» «Ҳуқуқи маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Ҳуқуқи муурофияи маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Ҳуқуқи расмиёти маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва курси таълимии «Назорати прокурорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» истифода шуда метавонанд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Доир ба мавзӯи диссертатсия унвонҷӯ 8 интишороти илмӣ ба таъб расонидааст, ки аз ҷумлаи онҳо 4 мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 4 мақолаҳои илмие, ки дар маҷмуаҳо ва дигар нашрияҳои илмӣ-амалӣ чоп шудаанд мебошанд. Дар интишорот натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои амалии муаллиф инъикоси худро ёфтаанд. Автореферати диссертатсия ва қорҳои илмие, ки дар мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ рӯи чоп омадаанд, мазмуну моҳияти рисолаи илмиро ба таври зарурӣ инъикос менамоянд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати он ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия, ки бо Қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 март соли 2022, №3 тасдиқ шудааст, мутобиқ мебошад.

Диссертатсия аз ҷониби унвонҷӯ мустақилона таҳия шуда, дорои мазмунҳои тоҷикӣ дохилии ягона мебошад. Сатҳи нағзони илмӣ диссертатсия, нуқтаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод

шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ ва илмӣ-амалӣ аз саҳми шахсии муаллиф гувоҳӣ медиҳанд. Инчунин услуби иншо, тарзи масъалагузорӣ ва усули тақиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро тасдиқ менамоянд.

Эродҳо ва масъалаҳои баҳсноку шарҳталаби таҳқиқот. Дар баробари ҷанбаҳои зиёди мусбӣ диссертатсия мисли дилхоҳ тадқиқоти мустақими илмӣ яккатор хулосаҳои баҳснок ва начандон асоснок дорад, ки зикри онҳоро зарур меҳисобем:

1. Дар зербоби якуми боби якум рисола навис мафҳум ва мазмуни вазъи маъмурӣ-ҳуқуқии мақомоти прокуратураро таҳлил намудааст. Муайян намудани вазъи ҳуқуқӣ дар ҳамаи соҳаҳои ҳуқуқ яке аз масъалаҳои мубрам буда, махсусиятҳои хоси худро доро мебошад. Вобаста ба он, ки, фаъолияти мақомоти прокуратура дар якҷанд соҳаи ҳуқуқ ба танзим дароварда мешавад, ин мақомот метавонад дорои якҷанд намуди вазъи ҳуқуқӣ бошад, аз ҷумла вазъи ҳуқуқӣ-конститутсионӣ ва ҳуқуқӣ-мурофиавӣ. Аммо дар рисола аз ҷониби рисола навис омилҳои фарқкунанда ва ягонаи вазъи соҳавии ҳуқуқии мақомоти прокуратура ба пуррагӣ дарҷ нашудааст.

Инчунин рисола навис дар боби мазкур дар асоси ақидаҳои олимони хориҷӣ вазъи ҳуқуқии мақомоти прокуратура ба намудҳои зерин ҷудо намудааст - вазъи умумӣ, вазъи махсус, вазъи фардӣ. Аммо дар давоми зербоб ин намудҳо дар мисоли фаъолияти мақомоти прокуратура дар Тоҷикистон возеҳу равшан дарҷ нашудаанд.

2. Дар зербоби дуюми рисола муаллиф ба яке аз масъалаҳои баҳсноки илми ватанӣ – нақш ва мавқеи мақомоти прокуратура дар низоми таҷзияи ҳокимияти давлатӣ мурочиат мекунад. Рисола навис ҳамаи паҳлуҳои баҳсноки масъалаи мазкурро дарҷ намуда ба хулоса меояд, ки мақомоти прокуратура аз рӯйи аломатҳои функционалии худ ба ягон соҳаи ҳокимияти давлатӣ, ки Конститутсия муқаррар намудааст, шомил намебошад. Бо вучуди он, қонунгузор мантиқан рафтор намуда, мақоми конститутсионӣ-ҳуқуқии прокуратура дар баҳши алоҳидаи боби 9

танзим намудааст. Ин ҳолатро ба назар гирифта, муаллиф пешниҳод менамояд, ки бинобар аломати ҳокимиятӣ доштани вазифа ва функцияҳои прокуратура барои тафовут ва истифодабарии илмӣ онро ҳокимияти назоратӣ-контролӣ номидан ба мақсад мувофиқ аст. Ақидаи рисоланавис қобили қабул аст, аммо дар моддаи 9 Конститутсия, ки ба асосҳои конституционии ташкили ҳокимияти давлатӣ дар Тоҷикистон бахшида шудааст, ҳокимияти назоратӣ-контролӣ вучуд надорад. Аз лиҳоз меҳостем, ки рисоланавис дар чараёни ҳимоя мавқеи худро дар бораи дар сатҳи конституционӣ ва қонунӣ ҳал намудани ин масъала баён намояд.

3. Дар зербоби дуюми боби дуюми рисола муаллиф таҳлили раванди хизмати давлатиро дар низоми мақомоти прокуратураи Тоҷикистон таҳлил намудааст. Ӯ мавқеи олимони ватанӣ ва хоричиро таҳлил карда, пешниҳод менамояд, ки ба сифати хизматчиӣ мақомоти прокуратура – шаҳрванди ҚТ, ки маълумоти олии ҳуқуқшиносӣ дошта, бо тартиби муқаррарнамудаи қонун дар низоми мақомоти прокуратура ва муассисаҳои он мансаби музднокро ишғол намуда, дорои рутбаи дараҷавӣ буда, аз номи давлат фаъолияти ҳифзи ҳуқуқро дар доираи ваколатҳои ба ӯ вогузоргардида баҳри таъмини қонуният, риояи ҳуқуқ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии шаҳрвандон, ҷомеа ва давлат амалӣ менамояд, фаҳмида шавад. Дар ротиба бо ин масъала меҳостем, ки рисоланавис дар чараёни дифоъ ба ду масъала андешаҳои худро баён намояд. Якум, мавқеи хизмати давлатӣ дар мақомоти прокуратура дар низоми хизмати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дуввум, оид ба мафҳуми хизмати давлатӣ дар мақомоти прокуратура.

4. Дар боби сеюми рисола муаллиф масъалаи вазъи ҳуқуқии прокурор ҳамчун субъекти мурофиаи маъмурӣ баррасӣ намудааст. Масъалаи маҳфум ва моҳияти мурофиаи маъмурӣ дар илми ватанӣ, яке аз масъалаҳои баҳснок аст. Дар ротиба бо ин масъала меҳостем назари рисоланависро оид ба маҳфум, моҳият ва намудҳои мурофиаи маъмурӣ дар Тоҷикистонро шунида бошем.

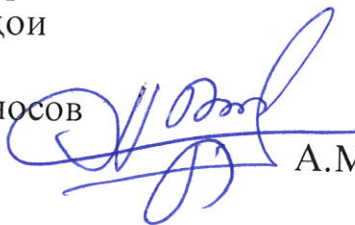
Мулоҳизаҳое, ки аз ҷониби мо қайд гардиданд, баҳои умумии мусбии тадқиқоти диссертатсиониро тағйир намедиханд, танҳо баъзе тавзеҳоти муаллифро зимни ҳимоя талаб доранд.

Хулосаи чамъбасти. Новобаста ба эродҳои зикршуда ва мавҷудияти ҷанбаҳои баҳснок мазмуни диссертатсияи Давлатзода Фаридҷон Мирзоалӣ дар мавзӯи «Вазъи маъмурӣ – ҳуқуқии мақомоти прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон: назария, қонунгузорӣ ва амалия» ба талаботи ихтисоси 12.00.14 – Ҳуқуқи маъмурӣ; муурофияи маъмурӣ мувофиқ аст.

Диссертатсияи Давлатзода Ф.М. таҳқиқоти илмӣ-тахассусии баитмомрасида ва аз тарафи муаллиф мустақилона таълифшуда мебошад, ки натиҷаҳои он арзиши илмӣ ва аҳаммияти амалӣ доранд. Дар умум диссертатсияи тақризшаванда ба талаботи бандҳои 32 – 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мутобиқ буда, муаллифи он – Давлатзода Фаридҷон Мирзоалӣ арзандаи ноил гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.14 – Ҳуқуқи маъмурӣ; муурофияи маъмурӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор,
муовини аввал, муовини директори иҷроия
оид ба илм, инноватсия ва муносибатҳои
байналмилалии филиали Донишгоҳи
давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов
дар шаҳри Душанбе

А.М. Диноршоҳ

Имзои А.М. Диноршоҳро тасдиқ менамоям
Сардори шуъбаи сиёсати кадрӣ ва корҳои махсуси
филиали филиали Донишгоҳи
давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов
дар шаҳри Душанбе

С.М. Пирназаров

Суроға: 734003 шаҳри Душанбе, кӯчаи Бохтар, 35/1
Тел.: (+992 37) 221 99 41